วารสารบัณฑิตศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์
ปีที่ 6 ฉบับที่ 3 กันยายน – ธันวาคม 2555

แผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

STRATEGIC PLAN FOR DEVELOPING CREATIVE LEADERSHIP SUITABLE FOR SCHOOL ADMINISTRATORS

นเรศ บุญช่วย[1] ภิเษก จันทร์เอี่ยม[2] และบุญเชิด ภิญโญอนันตพงษ์[3]
Nared Boonchuay[1], Pisake Jun-eam[2], and Booncherd Pinyoanantapong[3]

[1]หลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี
[2]อาจารย์พิเศษ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี
[3]อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏวไลยอลงกรณ์ ในพระบรมราชูปถัมภ์ จังหวัดปทุมธานี

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา และนำเสนอแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาทั่วประเทศตามข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา กลุ่มตัวอย่างในการศึกษามี 2 กลุ่ม ดังนี้ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารสถานศึกษา แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย คือ 1) กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งของรัฐและเอกชน และผู้บริหารสถานศึกษาประเภทอาชีวศึกษาซึ่งได้รับรางวัลผู้บริหารสถานศึกษาดีเด่นรางวัลคุรุสภาประจำปี 2549-2553 ได้จากการเลือกแบบเจาะจง จำนวน 6 คน และ 2) กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐและเอกชน และผู้บริหารสถานศึกษาประเภทอาชีวศึกษาในเขตพื้นที่ภาคตะวันออก 8 จังหวัด ประกอบด้วย นครนายก ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง ตราด สระแก้ว และจันทบุรี จำนวน 334 คน โดยนำ 2 กลุ่มย่อยมารวมกันเพื่อใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลจำนวนทั้งสิ้น 340 คน กลุ่มที่ 2 คือ ผู้ทรงคุณวุฒิทางด้านการศึกษา จำนวน 5 คน ส่วนเครื่องมือที่ใช้คือ แบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลใช้โปรแกรม LISREL Version 8.72 เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confirmatory Factor Analysis)

ผลการศึกษา พบว่า โมเดลองค์ประกอบแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา และองค์ประกอบ 8 องค์ประกอบกับตัวชี้วัดมีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ จึงยอมรับสมมติฐานที่ว่า ผู้บริหารสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งของรัฐและเอกชน รวมถึงผู้บริหารสถานศึกษาประเภทอาชีวศึกษาในเขตพื้นที่ 8 จังหวัดภาคตะวันออกมีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ส่วนผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบพบว่า ระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาและผู้บริหารสถานศึกษารางวัลคุรุสภาโดยภาพรวมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ โดยผู้บริหารรางวัลคุรุสภามีระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มากกว่าผู้บริหารสถานศึกษา สำหรับแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่

เหมาะสมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา นำเสนอในลักษณะของคู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งมี 8 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านการมีความเป็นผู้นำ การมุ่งเน้นการมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีม การมีทัศนคติด้านบวก การมีความสามารถในการปรับตัว การมีความรู้และความสามารถทางเชาว์ปัญญา การมีบุคลิกภาพที่ดี และการมีความสามารถในการสื่อสาร โดยมีลักษณะเป็นเอกสารประกอบการฝึกทักษะด้วยตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา พร้อมทั้งรายละเอียดเกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง และคำแนะนำเกี่ยวกับการพัฒนา ประกอบด้วยแนวทางปฏิบัติแยกออกเป็น 2 หัวข้อย่อย คือ 1. ข้อแนะนำในการปฏิบัติ และ 2. การประชุมเชิงปฏิบัติการ

ABSTRACT

The purposes of this research were to study and to propose the creative leadership developing for school administrators. The sample was divided into 2 groups including 1) the 6 administrators in basic education of public and private schools and vocational schools who received Thailand's outstanding awards from Khurusapah (The Teachers' Council of Thailand) year 2006-2010 selected by purposive sampling and the 334 administrators in basic education of public and private schools and vocational schools of the 8 provinces in eastern area consisting of Nakornnayok, Prachinburi, Chachoengsao, Chonburi, Rayong, Trad, Sakaeo, and Chanthaburi and 2) the 5 educational experts. The data were collected by questionnaires and in-depth interviews with educational experts. The data were analyzed by the LISREL program version 8.72 for Confirmatory Factor Analysis.

The results were as follows: The element model of creative leadership developing for school administrators and the 8 component indicators were in good agreement with the empirical data. This study confirmed that the administrators in basic education of public and private schools and vocational schools of 8 provinces in eastern area had creative leadership behavior. The comparative analysis was found that the level of creative leadership of the administrators in basic educational schools and the administrators who received Thailand's outstanding awards from Khurusapah overall was significantly different. (The level of creative leadership of the administrators who received Thailand's outstanding awards from Khurusapah was higher than of the administrators in basic educational schools) The creative leadership developing for school administrators presented as "The handbook of creative leadership developing for school administrators" which has 8 components including leadership, participation, teamwork, positive attitude, adjustment, knowledge and intelligence, good personality and communication.

คำสำคัญ

ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์

ความสำคัญของปัญหา

การบริหารโรงเรียนเป็นการดำเนินงานที่มีเป้าหมายสำคัญอยู่ที่การพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณภาพซึ่งเป็นหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนที่จะดำเนินการตามบทบาทและหน้าที่เพื่อให้บรรลุจุดมุ่งหมายดังกล่าว การบริหารโรงเรียนเป็นการร่วมมือกันทำงานของบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาเพื่อให้โรงเรียนมีคุณภาพโดยใช้ทรัพยากรให้เกิดประโยชน์กับการศึกษามากที่สุดผู้เรียนเกิดการพัฒนาด้านความรู้ความสามารถทักษะทัศนคติค่านิยมคุณธรรมจริยธรรมผู้บริหารมีภาวะผู้นำสามารถบริหารโรงเรียนไปสู่ความสำเร็จตามเป้าหมาย และบรรลุตามวัตถุประสงค์ของการจัดการศึกษา ผู้บริหารเปรียบเสมือนเสาหลักที่สำคัญยิ่งต่อหน่วยงาน ต่อผู้ใต้บังคับบัญชา และต่อผลงานอันเป็นส่วนรวม คุณภาพและบทบาทของผู้บริหารมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับคุณภาพของสถานศึกษา รวมทั้งมีผลสะท้อนต่อผลงานและวิธีปฏิบัติงานของสถานศึกษาแต่ละแห่งอย่างมาก สมรรถภาพของผู้บริหารเป็นดัชนีบ่งบอกถึงความสำเร็จของการบริหาร การที่ผู้บริหารได้มีความเข้าใจในบทบาทหน้าที่ของการบริหารสถานศึกษา จะเป็นสิ่งจะช่วยให้การจัดการศึกษาสำเร็จลุล่วงไปด้วยดี (ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์, 2543) ดังนั้น ประสิทธิผลของกระบวนการบริหารการศึกษาที่ดีย่อมมีความสัมพันธ์อย่างใกล้ชิดกับภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษานั้นๆ

ในปัจจุบันองค์กรหรือชุมชนต้องเผชิญกับสถานการณ์ที่ซับซ้อน และมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ผู้นำในยุคนี้ต้องเผชิญกับความท้าทายในทุกด้าน อาทิเช่น การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยี การก่อกำเนิดของกฎระเบียบใหม่ทั้งในระดับองค์กร ชุมชน สังคมและระดับโลก การเกิดความกลมกลืนของแนวคิดและกระบวนการทางสังคมต่างๆ การเปลี่ยนแปลงด้านประชากร และการเปลี่ยนแปลงรูปแบบการจัดการธุรกิจ รวมทั้งความไม่แน่นอนทางด้านเศรษฐกิจ ความท้าทายเหล่านี้ดูเหมือนว่าเราจะไม่สามารถก้าวผ่านไปได้ ถ้ายังใช้ทักษะการจัดการแบบเดิม ในภาวะเช่นนี้สมรรถนะของผู้นำที่เรียกว่า “ผู้นำเชิงสร้างสรรค์” เป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่งที่จะทำให้รอดพ้นและได้รับชัยชนะเหนือสภาพแวดล้อมที่ปรับเปลี่ยนอย่างรุนแรงดังกล่าว (สมศักดิ์ กิจธนวัฒน์, 2545) นักวิชาการด้านการบริหารได้นิยามคุณลักษณะของผู้นำเชิงสร้างสรรค์ว่าจะประกอบด้วยคุณลักษณะดังนี้ (รังสรรค์ ประเสริฐศรี, 2544) ต้องเป็นผู้มีความรู้ (Knowledge) เป็นผู้มีความรอบรู้อย่างกว้างขวางในด้านข้อมูลและประเด็นปัญหา รวมทั้งเป็นผู้ที่มีความสามารถทางเชาวน์ปัญญา (Intellectual Abilities) เป็นผู้มีสติปัญญาสูง มีไหวพริบ มีความสามารถในการแก้ปัญหา แสวงหาสิ่งที่ดี และชอบคิดหลายแง่มุม และด้านบุคลิกภาพ (Personality) ต้องเป็นผู้ไม่ยึดแบบแผนเก่าโบราณ มีความมั่นใจในตนเอง ชอบความท้าทาย มีพลังที่จะต่อสู้ และหนักแน่น เช่นเดียวกับประเวศ วะสี (2540) ที่ระบุว่า ความเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นการแสดงถึงคุณลักษณะของผู้นำที่เป็นผู้เรียนรู้ตลอดเวลา มีทัศนคติในเชิงบวกต่อโลกและต่อชีวิต เชื่อมั่นในคุณค่าและศักยภาพของตนเอง และผู้อื่นที่พร้อมจะก้าวข้ามอุปสรรคไปด้วยกัน มีความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ที่แสดงถึงความยืดหยุ่นทางความคิดและการกระทำ และรู้จักใช้วิกฤตที่เกิดขึ้นให้เป็นโอกาส รวมทั้งเป็นผู้ที่มีความสมดุลในชีวิตที่รู้จัก

พัฒนาตนเองเสมอทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ จิตวิญญาณ และเป็นที่ยอมรับของสมาชิกโดยอัตโนมัติ ทำให้การทำงานในองค์กรราบรื่น มีความสุข และมีประสิทธิภาพ

พฤติกรรมผู้นำเป็นทักษะที่จำเป็นสำหรับผู้บริหาร โดยเฉพาะการบริหารโรงเรียนนั้น ผู้บริหารที่มีประสิทธิภาพเปรียบเสมือนดวงประทีปของหน่วยงานเป็นพลังของบุคลากร ดังนั้น ผลงานของโรงเรียนจึงเป็นผลสะท้อนมาจากพฤติกรรมการบริหารของครูใหญ่ อาจารย์ใหญ่ หรือผู้อำนวยการ โดยกระทรวงศึกษาธิการได้ออกประกาศเรื่องเกณฑ์มาตรฐานผู้บริหารการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ เพื่อให้ยึดถือเป็นแนวทางในการปฏิบัติตนและปฏิบัติงานในหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสมตามภารกิจและอำนาจหน้าที่ของผู้บริหารการศึกษา โดยเฉพาะในเรื่องการเป็นผู้นำและสร้างผู้นำในระดับผู้บริหารมืออาชีพสามารถสร้างวัฒนธรรมของ องค์การ ด้วยการพูดนำปฏิบัตินำ และจัดระบบให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมโดยการให้รางวัลแก่ผู้ทำงานได้สำเร็จ จนนำไปสู่การพัฒนาตนเอง คิดได้เอง ตัดสินได้เอง พัฒนาได้เองของผู้ร่วมงานทุกคน ผู้บริหารมืออาชีพจึงต้องแสดงออกอย่างชัดเจน และสม่ำเสมอเกี่ยวกับวัฒนธรรมขององค์กร เพื่อให้ผู้ร่วมงานมีความมั่นใจในการปฏิบัติ จนสามารถเลือกการกระทำที่สอดคล้องกับวัฒนธรรมผู้บริหารจึงต้องสร้างความรู้สึกประสบความสำเร็จให้แก่บุคลากรแต่ละคนและทุกคน จนเกิดภาพความเป็นผู้นำในทุกระดับ นำไปสู่องค์กรแห่งการเรียนรู้อย่างแท้จริง

จากความสำคัญของการเป็นผู้บริหารสถานศึกษาดังกล่าวจึงจำเป็นจะต้องมีการพัฒนาภาวะผู้นำอย่างเป็นระบบด้วยวิธีการที่หลากหลาย ซึ่งแนวคิดด้านภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ถือเป็นแนวคิดที่มีความสำคัญอีกทางเลือกหนึ่ง ในการศึกษาครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำแนวคิดด้านพฤติกรรมที่สอดคล้องกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์มาบูรณาการเข้าด้วยกันเพื่อให้เกิดความเหมาะสมกับบริบทของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 1. การมีความเป็นผู้นำ 2. การมุ่งเน้นการมีส่วนร่วม 3. การทำงานเป็นทีม 4. การมีทัศนคติด้านบวก 5. การมีความสามารถในการปรับตัว 6. การมีความรู้และความสามารถทางเชาวน์ปัญญา 7. การมีบุคลิกภาพที่ดี และ 8. การมีความสามารถในการสื่อสาร เพื่อนำมาใช้ในการยืนยันองค์ประกอบภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา และเพื่อให้ได้แผนกลยุทธ์ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่มีความหลากหลายดังกล่าวต่อไป

โจทย์วิจัย/ปัญหาวิจัย

ผู้บริหารสถานศึกษาดีเด่นรางวัลคุรุสภา ประจำปี 2549-2553 และผู้บริหารสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของรัฐและเอกชนรวมถึงผู้บริหารสถานศึกษาประเภทอาชีวศึกษาในเขตพื้นที่ภาคตะวันออก มีพฤติกรรมที่สอดคล้องกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถประเมินโดยรวมจากองค์ประกอบด้านต่างๆ ต่อไปนี้ 1) การมีความเป็นผู้นำ 2) การมุ่งเน้นการมีส่วนร่วม 3) การทำงานเป็นทีม 4) การมีทัศนคติด้านบวก 5) การมีความสามารถในการปรับตัว 6) การมีความรู้และความสามารถทางเชาวน์ปัญญา 7) การมีบุคลิกภาพที่ดี และ 8) การมีความสามารถในการสื่อสาร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันความเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

2. เพื่อสร้างแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นงานวิจัยที่ใช้แบบแผนการวิจัยผสมระหว่างวิธีเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพร่วมกัน ซึ่งเป็นกระบวนทัศน์ในการทำวิจัยที่ส่งเสริมเกื้อกูลซึ่งกันและกัน โดยมีวิธีดำเนินการวิจัยดังนี้

1. ศึกษาจากเอกสาร ตำรา แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศ เกี่ยวกับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ โดยการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

2. ศึกษาจากการวิจัยเชิงปริมาณ (Empirical Study) โดยใช้แบบสอบถามวัดความเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ไปทำการทดสอบกับกลุ่มตัวอย่าง คือ ผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งแบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย ประกอบด้วย 1) กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งของรัฐและเอกชน รวมถึงผู้บริหารสถานศึกษาประเภทอาชีวศึกษาซึ่งได้รับรางวัลผู้บริหารสถานศึกษาดีเด่นรางวัลคุรุสภาประจำปี 2549-2553 ได้จากการเลือกแบบเจาะจง จำนวนทั้งสิ้น 6 คน และ 2) กลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทั้งของรัฐและเอกชน รวมถึงผู้บริหารสถานศึกษาประเภทอาชีวศึกษาในเขตพื้นที่ภาคตะวันออก 8 จังหวัด ประกอบด้วย นครนายก ปราจีนบุรี ฉะเชิงเทรา ชลบุรี ระยอง ตราด สระแก้ว และจันทบุรี จำนวนทั้งสิ้น 334 คน จากนั้นนำกลุ่มตัวอย่างทั้งสองกลุ่มย่อยมารวมกัน เพื่อใช้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลสำหรับการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ รวมกลุ่มตัวอย่างทั้งสิ้น จำนวน 340 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (SPSS) เพื่อทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยการหาค่าความถี่ และค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย ($\overline{X}$) ค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ค่าต่ำสุด (Min) ค่าสูงสุด (Max) การแจกแจงข้อมูลทางด้านความเบ้ (Skewness) ค่าความโด่ง (Kurtosis) และเปรียบเทียบระดับความเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์ระหว่างตัวอย่าง 2 กลุ่มดังกล่าวโดยใช้ t-test

ส่วนการวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยัน (Confimatory Factor Analysis) ของโมเดลองค์ประกอบของแบบสอบถามวัดความเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์ โดยใช้โปรแกรม LISREL เพื่อคำนวณค่าดัชนีบ่งชี้ความเหมาะสมพอดีของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ โดยหาค่าสถิติไคสแควร์ (Chi-Square Statistic) ค่าอาร์เอ็มอาร์ (RMR) (Root Mean Square Residaul) ดัชนีค่าอาร์เอ็มเอสอีเอ (RMSEA) (Root Mean Square Error of Approximation) ดัชนีบ่งบอกความความกลมกลืน (Fit Index) และเพื่อประเมินความกลมกลืนของผลลัพธ์ในส่วนประกอบที่สำคัญในโมเดลภายหลังจากการประเมินความกลมกลืนของโมเดลในภาพรวมแล้ว โดยมีขั้นตอนในการวิเคราะห์ดังนี้ 1) คำนวณค่าน้ำหนักองค์ประกอบแบบมาตรฐาน (Standardized Factor Loading : λ) 2) ค่าความคลาดเคลื่อนมาตรฐาน (Stardard Error: SE) 3) ค่า t-test ทดสอบนัยสำคัญทางสถิติของค่าน้ำหนักองค์ประกอบ

4) คำนวณค่าสหสัมพันธ์พหุคูณกำลังสอง (Square Multiple Correlation: SMC หรือ $R^2_{T,X}$) และ 5) คำนวณค่าความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (Constructive Reliability: P_c) ซึ่งควรมีค่ามากกว่า 0.70 และค่าความผันแปรความเชื่อมั่นเชิงโครงสร้าง (Variance Extracted: P_v)

3. ศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษา จำนวน 5 คน โดยใช้แนวคำถามแบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งประกอบไปด้วย 1) ศาสตราจารย์ ดร.ไพฑูรย์ สินลารัตน์ คณบดีวิทยาลัยครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์ 2) นายชาญวิทย์ ทัพสุพรรณ เลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมการศึกษาเอกชน 3) ดร.วีรวัฒน์ วรรณศิริ นายกสมาคมวิทยาลัยอาชีวศึกษาเอกชนแห่งประเทศไทย 4) นายสุรเทพ ตั้นประเสริฐ อดีตรองปลัดกระทรวงศึกษาธิการ และ 5) นายสมชาย แสงสุวรรณ ผู้อำนวยการสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 7 ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

4. สร้างแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โดยผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามมาสังเคราะห์กับข้อมูลที่ได้จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และข้อมูลจากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านการศึกษาเพื่อสร้างคู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา แล้วส่งให้ผู้ทรงคุณวุฒิด้านการศึกษาเป็นผู้ตรวจสอบและประเมินคุณค่าให้เกิดความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ผลการวิจัย

1. การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา

1) ผลการวิเคราะห์หาค่าสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรชี้วัดจำนวน 77 ตัวชี้วัด พบว่า ทุกค่ามีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 สามารถนำไปวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันได้

2) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่ 1 โดยการแยกออกเป็น 8 โมเดล พบว่าทั้ง 8 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านการมีความเป็นผู้นำ การมุ่งเน้นการมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีม การมีทัศนคติด้านบวก การมีความสามารถในการปรับตัว การมีความรู้และความสามารถทางเชาว์ปัญญา การมีบุคลิกภาพที่ดี และการมีความสามารถในการสื่อสารมีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ส่วนผลการวิเคราะห์ด้านความเหมาะสมพอดีของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ พบว่า โมเดลองค์ประกอบแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สำหรับโมเดลการวัด พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบแบบมาตรฐานของตัวชี้วัด และตัวแปรโครงสร้างของทั้ง 8 องค์ประกอบ อยู่ในระดับสูงเช่นเดียวกัน

3) การวิเคราะห์องค์ประกอบเชิงยืนยันอันดับที่ 2 ผลการวิเคราะห์ด้านความเหมาะสมพอดีของโมเดลกับข้อมูลเชิงประจักษ์ สรุปได้ว่า โมเดลองค์ประกอบแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา และองค์ประกอบ 8 องค์ประกอบกับตัวชี้วัดมีความเหมาะสมพอดีกับข้อมูลเชิงประจักษ์ ส่วนโมเดลการวัด พบว่า ค่าน้ำหนักองค์ประกอบแบบมาตรฐานของตัวชี้วัด และตัวแปรโครงสร้างของทั้ง 8 องค์ประกอบอยู่ในระดับสูง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าทั้ง 8 องค์ประกอบมีความเที่ยงตรงสูงในการเป็นองค์ประกอบของแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา หรือกล่าวได้ว่า แผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาภาวะ

ผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาประกอบด้วยองค์ประกอบต่างๆ ซึ่งค่าน้ำหนักองค์ประกอบแบบมาตรฐานมีความถูกต้องสูง โดยความเชื่อถือเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบทั้ง 8 ตัว มีค่าเป็นดังนี้ 0.91, 0.86, 0.90, 0.90, 0.95, 0.66, 0.92 และ 0.83 ตามลำดับ และมีความผันแปรของความเชื่อถือโครงสร้างเป็น 0.53, 0.38, 0.41, 0.48, 0.67, 0.20, 0.55 และ 0.47 ตามลำดับ ความเชื่อถือเชิงโครงสร้างของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เป็น 0.98 และมีความผันแปรของความเชื่อถือโครงสร้างเป็น 0.44

สรุปผลจากการวิเคราะห์ พบว่า แผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านการมีความเป็นผู้นำ การมุ่งเน้นการมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีม การมีทัศนคติด้านบวก การมีความสามารถในการปรับตัว การมีความรู้และความสามารถทางเชาวน์ปัญญา การมีบุคลิกภาพที่ดี และการมีความสามารถในการสื่อสาร จึงยืนยันตามสมมติฐานที่ได้กำหนดไว้

2. การสร้างแผนกลยุทธ์ในการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยได้ดำเนินการร่างแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โดยเป็นลักษณะการพัฒนาความเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษา ซึ่งจัดทำเป็นคู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นผู้นำในเชิงสร้างสรรค์ ซึ่งมีลักษณะเป็นเอกสารประกอบการฝึกทักษะด้วยตนเองของผู้บริหารสถานศึกษา โดยมีรายละเอียดเกี่ยวกับการพัฒนาตนเอง และคำแนะนำเกี่ยวกับการพัฒนา อันประกอบไปด้วยแนวทางปฏิบัติแยกออกเป็น 2 หัวข้อย่อย คือ 1. ข้อแนะนำที่ทำได้ทันที และ 2. การประชุมเชิงปฏิบัติการ

การปรับปรุงร่างแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ผู้วิจัยดำเนินการหลังจากการตรวจสอบคู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาจากผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 5 คน ซึ่งผู้ทรงคุณวุฒิได้แสดงความคิดเห็นโดยสรุปดังนี้ 1) ด้านหลักการมีความเหมาะสมดีแล้ว 2) โครงสร้างของเนื้อหาสาระต่างๆ ที่ได้กำหนดไว้มีความเหมาะสมดีแล้ว 3) วัตถุประสงค์มีความเหมาะสมดีแล้ว 4) วิธีดำเนินการของคู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ควรปรับคำว่า “ข้อแนะนำที่ทำได้ทันที” เป็น “ข้อแนะนำในการปฏิบัติ”แทน เพราะอาจทำให้ผู้บริหารที่นำไปปฏิบัติเข้าใจไปว่า อาจมีข้อแนะนำในระยะยาว หรือข้อเสนอแนะอื่นๆ อีก 5) ข้อแนะนำที่ทำได้ทันที และการประชุมเชิงปฏิบัติการที่นำเสนอไว้ในคู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โดยภาพรวมมีความเหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันของผู้บริหารสถานศึกษา แต่ควรปรับคำแนะนำให้เป็นลักษณะของกิจกรรมการพัฒนาตนเองที่ชัดเจน เข้าใจง่าย และสามารถปฏิบัติด้วยตนเองได้จริง และ 6) ควรปรับแนวปฏิบัติในบางด้าน เช่น ด้านการมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมให้แยกย่อยออกเป็นรายข้อ จากเดิมที่เป็นความเรียง เพราะจะทำให้ผู้บริหารสามารถนำไปปฏิบัติได้ตามความต้องการของแต่ละคน ส่วนด้านการทำงานเป็นทีมโดยเฉพาะในเรื่องของการประชุมเชิงปฏิบัติการนั้นควรปรับเนื้อหา “การกำหนดความต้องการขององค์การ ชุมชน และบุคคล ตามลำดับ” ไปแทนเนื้อความเดิม ด้านการมีความรู้และความสามารถทางเชาวน์ปัญญา ผู้ทรงคุณวุฒิได้เสนอแนะว่า ควรเพิ่มเติม “ทักษะการทำวิจัยของสถานศึกษา” ในหัวข้อการประชุมเชิงปฏิบัติการ

สรุปได้ว่า หลักการของคู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษารวมทั้งโครงสร้างของเนื้อหาสาระ และวัตถุประสงค์นั้นมีความเหมาะสมดีแล้ว ส่วนวิธีดำเนินการนั้นควรปรับข้อแนะนำที่ทำได้ทันที มาเป็นข้อแนะนำในการปฏิบัติ และกิจกรรมการฝึกทักษะที่ได้นำเสนอไว้ คือ ข้อแนะนำที่ทำได้ทันที และการประชุมเชิงปฏิบัติการ มีความสอดคล้องกับสภาพปัจจุบันของผู้บริหารสถานศึกษา แต่ควรปรับให้เป็นลักษณะของกิจกรรมการพัฒนาตนเองที่ชัดเจน เข้าใจง่าย และสามารถปฏิบัติด้วยตนเองได้จริง

อภิปรายผล

ผลการวิจัย พบว่า แผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย 8 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านการมีความเป็นผู้นำ การมุ่งเน้นการมีส่วนร่วม การทำงานเป็นทีม การมีทัศนคติด้านบวก การมีความสามารถในการปรับตัว การมีความรู้และความสามารถทางเชาวน์ปัญญา การมีบุคลิกภาพที่ดี และการมีความสามารถในการสื่อสาร มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบแบบมาตรฐาน เป็น 0.88, 0.87, 0.94, 0.96, 0.95, 0.93, 0.99 และ 0.94 ตามลำดับ ซึ่งอยู่ในระดับสูงแสดงว่า ทั้ง 8 องค์ประกอบมีความเที่ยงตรงสูงในการเป็นองค์ประกอบของแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา โดยองค์ประกอบที่ได้ดังกล่าวมีความสอดคล้องกันกับผลการศึกษาของ Mungkasem (2001) ที่ได้ให้ความเห็นว่า ความเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์ คือ การที่บุคคลที่เป็นผู้นำในองค์กรหรือชุมชนนั้นมีความสามารถในการชี้นำตนเองและผู้อื่นให้กล้าคิด กล้าตัดสินใจและลงมือทำตามแผนที่ตั้งไว้อย่างจริงจัง มีความคิดสร้างสรรค์สิ่งใหม่อยู่ตลอดเวลา มีความสามารถในการประสานพลังสร้างสรรค์จากสมาชิกได้ มีมุมมองเชิงบวก ที่ทำวิกฤตให้เป็นโอกาส และมีความสามารถในการปรับตัวอย่างยืดหยุ่นต่อสถานการณ์ต่างๆ ได้ เช่นเดียวกับโดโรธี (Dorothy, 2001) ซึ่งระบุว่า ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ภายในสถานศึกษานั้น ประกอบด้วย 1) การมุ่งเน้นให้ความสำคัญกับประเด็นที่สำคัญ 2) การให้อำนาจในการทำงานแก่ทุกฝ่าย 3) การยอมรับการเปลี่ยนแปลง และ 4) การอำนวยความสะดวกต่างๆ ในการปฏิบัติงาน เช่นเดียวกับสเติร์นเบิร์ก (Sternberg, 2006)ได้ระบุถึงภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ด้านที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจของผู้บริหารสถานศึกษาไว้ว่า ผู้นำสถานศึกษาที่ดีนั้นจะต้องประกอบไปด้วยหลักสำคัญ 4 ประการ คือ การตัดสินใจในกรณีต่างๆ นั้นจะต้องเป็นไปในเชิงสร้างสรรค์ ผ่านการวิเคราะห์อย่างถี่ถ้วน มีการฝึกฝนและปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอ และต้องเป็นไปด้วยความเฉลียวฉลาดและมีชั้นเชิง ส่วนเคลลี่ (Kelley, 2005) ระบุว่า ผู้นำในสถานศึกษาจำเป็นต้องมองให้เห็นถึงความต้องการของบรรดาครูและบุคลากรทางการศึกษาทั้งหลาย รวมถึงจำเป็นต้องเปิดโอกาสให้พวกเขาได้แสดงความคิดเห็น และแสดงวิสัยทัศน์ได้อย่างเต็มที่ในลักษณะการเพิ่มพลังอำนาจ ที่สำคัญจะต้องสามารถนำพาให้พวกเขาร่วมกันสร้างบรรยากาศที่ดีของสถานศึกษาได้อย่างสร้างสรรค์นั่นเอง

1. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการมีความเป็นผู้นำ ผลจากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ตัวชี้วัดทั้ง 9 ตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบแบบมาตรฐาน (λ) ระหว่าง 0.18-0.43 และมีค่าความเชื่อถือเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบสูงถึง 0.88 ซึ่งตัวชี้วัดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับความคิดเห็นของดาวาร์ (Davar, 1994) ที่ระบุว่า ผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นผู้ที่มีความสามารถในการ

ชี้นำตนเองและผู้อื่น ด้วยการรับฟังปัญหาและข้อเสนอแนะในการทำงานจากผู้ปฏิบัติ โดยสามารถให้คำแนะนำและมีอิทธิพลในการโน้มน้าวชักจูงผู้อื่นให้ปฏิบัติงานเพื่อไปสู่เป้าหมาย การกล้าคิด กล้าตัดสินใจในเชิงสร้างสรรค์ (Sternberg, 2006) และลงมือทำตามแผนที่วางไว้อย่างจริงจัง โดยมีความมุ่งมั่นที่จะแก้ไขปัญหาต่างๆ จนกว่าจะประสบความสำเร็จ (Mungkasem, 2001)

2. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการมุ่งเน้นการมีส่วนร่วม จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ตัวชี้วัดทั้ง 11 ตัวมีค่าน้ำหนักองค์ประกอบแบบมาตรฐาน ระหว่าง 0.12-0.42 และมีค่าความเชื่อถือเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบสูงถึง 0.87 ซึ่งตัวชี้วัดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับความคิดเห็นของ Mungkasem, 2001; อานันท์ ปันยารชุน, 2543; สมยศ นาวีการ, 2544 ที่ระบุว่าผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์ คือ การมีความคิดสร้างสรรค์ใหม่ๆ อยู่ตลอดเวลา โดยการแสวงหาความรู้ใหม่ๆ อยู่เสมอ เพื่อนำมาใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างแนวคิดใหม่ๆ ซึ่งจะต้องมีการกำหนดวิสัยทัศน์ที่เป็นรูปธรรมและการประสบผลสำเร็จ โดยกำหนดลักษณะของโครงสร้างของงานรูปแบบในการทำงาน และคำนึงถึงเสียงสะท้อนจากทุกฝ่าย ให้ผู้ตามได้ร่วมรับรู้วิสัยทัศน์และทำความเข้าใจ เพื่อแปรเปลี่ยนไปสู่การปฏิบัติ (อานันท์ ปันยารชุน, 2543) นอกจากนั้นต้องรู้จักนำแนวคิดต่างๆ หรือประสบการณ์ในการทำงานที่ทำให้ประสบความสำเร็จมาประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงาน รวมทั้งหาแนวทางหรือพัฒนาสิ่งใหม่ๆ และพยายามพัฒนาสิ่งที่มีอยู่เดิมให้ดียิ่งขึ้นด้วย (Bass, 1985)

3. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการทำงานเป็นทีม จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ตัวชี้วัดทั้ง 14 ตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบแบบมาตรฐาน ระหว่าง 0.19-0.42 และมีค่าความเชื่อถือเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบสูงถึง 0.94 ซึ่งตัวชี้วัดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับความคิดเห็นของ Raelin, 2002; ประเวศ วะสี, 2540 ซึ่งระบุว่า ผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นผู้ที่ได้รับการยอมรับของผู้อื่น มีกิจกรรมและมีส่วนร่วมในสังคมสูง (Bass, 1985) คือ มีความสามารถในการประสานพลังสร้างสรรค์จากผู้ร่วมงาน รู้จักบุคคลที่เกี่ยวข้องและมีความเชื่อมั่นในคุณค่าของผู้อื่น (Covey, 1991; พระธรรมปิฎก, 2541; Raelin, 2002) โดยให้ทุกๆ คนมีส่วนร่วมในความเป็นผู้นำ เปิดโอกาสให้พวกเขาได้แสดงความคิดเห็น มีการนำจุดแข็งหรือข้อดีในแต่ละคนมาใช้ให้เกิดประโยชน์ในการจัดการสิ่งต่างๆ (Mungkasem, 2001) และให้การสนับสนุนทรัพยากรที่มีความจำเป็นเพื่อให้ทุกกลไกขององค์การมีลักษณะการบูรณาการการทำงานแบบองค์รวม (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2548)

4. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการมีทัศนคติด้านบวก จากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ตัวชี้วัดทั้ง 10 ตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบแบบมาตรฐาน ระหว่าง 0.23-0.45 และมีค่าความเชื่อถือเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบสูงถึง 0.96 ซึ่งตัวชี้วัดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับความคิดเห็นของ Covey (1991) ที่กล่าวถึงผู้นำเชิงสร้างสรรค์ว่า เป็นผู้ที่มีพลังชีวิตในเชิงบวก คือ เป็นบุคคลที่แสดงออกถึงความร่าเริงแจ่มใส มีความสุข มีทัศนคติเชิงบวก มีความกระตือรือร้น มองชีวิตอย่างมีความหวัง โดยสามารถมองวิกฤตให้เป็นโอกาสได้ในทุกๆ เหตุการณ์ ด้วยการมองเห็นถึงข้อดีที่มาพร้อมกับปัญหาต่างๆ และมีความเชื่อมั่นว่า ปัญหาทุกอย่างที่เกิดขึ้นจะมาพร้อมกับการให้โอกาสที่ดีกว่าเสมอ และนำไปสู่การประสบความสำเร็จที่มีคุณค่า (Mungkasem, 2001)

5. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการมีความสามารถในการปรับตัว จากการวิจัย พบว่า ตัวชี้วัดทั้ง 9 ตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบแบบมาตรฐาน ระหว่าง 0.37-0.47 และมีค่าความเชื่อถือเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบสูงถึง 0.95 ซึ่งตัวชี้วัดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า

ผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นผู้ที่มีความสามารถในการปรับตัว สามารถเผชิญกับสถานการณ์ที่ซับซ้อนในปัจจุบัน มีความยืดหยุ่นต่อสถานการณ์ต่างๆ ที่มีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา (สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์, 2548; Davar, 1994) ยอมรับการเปลี่ยนแปลง มีความสามารถในการเรียนรู้ทางวิชาการใหม่ๆ ให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของโลก และไม่ตีกรอบให้กับตนเอง (เรมวล นันท์ศุภวัฒน์, 2542; Dorothy, 2001; อานันท์ ปันยารชุน, 2543) รวมทั้งเป็นผู้ที่ตระหนักถึงการเรียนรู้ตลอดเวลาและตลอดชีวิต (Covey, 1991) เพื่อให้สามารถปรับปรุงวิธีการทำงานให้มีความเหมาะสม ซึ่งจะนำไปสู่การมีประสิทธิภาพที่ดีในการทำงาน (Mungkasem, 2001)

6. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการมีความรู้และความสามารถทางเชาวน์ปัญญา จากการวิจัย พบว่า ตัวชี้วัดทั้ง 8 ตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบแบบมาตรฐาน ระหว่าง 0.20-0.41 และมีค่าความเชื่อถือเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบสูงถึง 0.93 ซึ่งตัวชี้วัดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับความคิดเห็นของ Dubrin (2004) และ Bass (1985) ซึ่งระบุว่า ผู้นำเชิงสร้างสรรค์เป็นผู้ที่มีความรอบรู้ เป็นผู้ที่มีการมองสิ่งต่างๆ ในแนวทางไม่ธรรมดา ซึ่งมักจะมองอย่างลึกๆ และมองถึงความหมายในส่วนลึกนั้นด้วยความอยากรู้อยากเห็นและมีคำถามในใจ (เรมวล นันท์ศุภวัฒน์, 2542) ชอบเรียนรู้อย่างต่อเนื่องในทุกสถานการณ์ ทำให้เกิดปัญญา (ประเวศ วะสี, 2540) และมีข้อมูลในเรื่องที่เป็นประเด็นปัญหา (Dubrin, 2004) นอกจากนั้นจะต้องมีความสามารถทางเชาวน์ปัญญา คือ มีทักษะในการวิเคราะห์อย่างกว้างขวางและถี่ถ้วน โดยการรวบรวมทั้งผลดีและผลเสีย ผู้มีไหวพริบ สติปัญญา และการใช้เหตุผล (Sternberg, 2006)

7. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการมีบุคลิกภาพที่ดี ซึ่งจากการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ตัวชี้วัดทั้ง 10 ตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบแบบมาตรฐาน ระหว่าง 0.26-0.42 และมีค่าความเชื่อถือเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบสูงถึง 0.99 ซึ่งตัวชี้วัดดังกล่าวมีความสอดคล้องกับความคิดเห็นของ Dubrin (2004) ที่ระบุว่า ผู้นำที่จะเป็นผู้ที่มีความคิดสร้างสรรค์ต้องเป็นคนที่มองภาพลักษณ์ตัวเองในทางที่ดี มีความเชื่อมั่นในตัวเองสูง ยึดมั่นในสิ่งที่เชื่อว่าเป็นจริงได้และนำไปใช้จริงได้ รวมถึงเป็นผู้ที่สามารถรับมือกับความขัดแย้งและความวุ่นวายได้เป็นอย่างดี นอกจากนั้นยังเป็นคนที่ชอบพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับคนอื่นที่มีความคิดคล้ายคลึงกับตนเอง ชอบความท้าทาย ความตื่นเต้น กระตือรือร้น ชอบสงสัยและอยากรู้อยากลอง (เอกชัย กี่สุขพันธ์, 2530; Dubrin, 2004)

8. ภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาด้านการมีความสามารถในการสื่อสาร ตัวชี้วัดทั้ง 6 ตัว มีค่าน้ำหนักองค์ประกอบแบบมาตรฐาน ระหว่าง 0.14-0.44 และมีค่าความเชื่อถือเชิงโครงสร้างขององค์ประกอบสูงถึง 0.94 ซึ่งตัวชี้วัดดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ผู้นำเชิงสร้างสรรค์จะต้องมีการให้ข้อมูลข่าวสาร รวมทั้งเสนอความคิดและสื่อสารอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงอำนวยความสะดวกในการติดต่อสื่อสารอย่างสม่ำเสมอเพื่อลดความไม่เข้าใจกัน (เรมวล นันท์ศุภวัฒน์, 2542; ประเวศ วะสี, 2540) และการมีความสามารถในการพูดโน้มน้าวสื่อสารให้ผู้อื่นเข้าใจได้ (อานันท์ ปันยารชุน, 2543)

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

องค์ประกอบของภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้จากการศึกษา ทั้ง 8 องค์ประกอบ เป็นสิ่งที่ผู้บริหารควรเร่งรัดพัฒนาทักษะเหล่านี้ให้มีความพร้อมมากยิ่งขึ้น เพื่อการพัฒนาความเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารโรงเรียน เช่น ทักษะการมอบหมายงานและอำนาจหน้าที่อย่างเหมาะสม หรือการฝึกอบรม สัมมนาเพื่อเพิ่มพูนทักษะ ประสบการณ์ ความรู้ เป็นต้น ซึ่งจะเป็นผลดีต่อคุณภาพและประสิทธิภาพในการทำงานของตน

2. ข้อเสนอแนะสำหรับข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

1) ควรนำแผนกลยุทธ์เพื่อพัฒนาภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาไปทำการวิจัยในเชิงเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาทั่วไป กับกลุ่มผู้บริหารสถานศึกษาซึ่งได้รับรางวัลดีเด่นในด้านการบริหารงานจากหน่วยงานต่างๆ ที่น่าเชื่อถือ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ เพื่อทราบถึงระดับความเป็นผู้นำเชิงสร้างสรรค์ว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกันหรือไม่ อย่างไร

2) แบบวัดระดับภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ที่เหมาะสมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้รับการพัฒนาในครั้งนี้ มีความเที่ยงตรงในระดับสูง สามารถนำไปเป็นเครื่องมือวัดภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์ของผู้บริหารสถานศึกษาเพิ่มเติมกับประชากรกลุ่มอื่นๆ ได้

บรรณานุกรม

ปรียาพร วงศ์อนุตรโรจน์. (2543). **การบริหารงานวิชาการ.** กรุงเทพฯ: หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา.

ประเวศ วะสี. (2540). **ภาวะผู้นำ : ความเป็นไปได้ในสังคมและวิธีการแก้ไข.** กรุงเทพฯ: หมอชาวบ้าน.

พระธรรมปิฎก. (2541). **ภาวะผู้นำในผู้นำ.** กรุงเทพฯ: มติชน.

รังสรรค์ ประเสริฐศรี. (2544). **ภาวะผู้นำ.** กรุงเทพฯ: ธนธัชการพิมพ์.

เรมวล นันท์ศุภวัฒน์. (2542). **ภาวะผู้นำทางการพยาบาลในองค์การ.** เชียงใหม่: โครงการตำรา มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

สุเทพ พงศ์ศรีวัฒน์. (2548). **ภาวะผู้นำ : ทฤษฎีและปฏิบัติ : ศาสตร์และศิลป์สู่ความเป็นผู้นำที่สมบูรณ์.** กรุงเทพฯ: วิรัตน์ เอ็ดดูเคชั่น.

สมศักดิ์ กิจธนวัฒน์. (2545). **การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำเชิงสร้างสรรค์สำหรับผู้ประกอบการธุรกิจขนาดย่อม โดยใช้หลักการจัดกิจกรรมตามแนวมนุษยนิยมและการเพิ่มพลังศักยภาพบุคคลของแอนโทนี่ ร็อบบินส์.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สมยศ นาวีการ. (2544). **ทฤษฎีองค์การ = Organization Theory.** พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพฯ: บรรณกิจ 1991.

เอกชัย กี่สุขพันธ์. (2530). **การบริหารทักษะและการปฏิบัติ.** กรุงเทพฯ: รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.

อานันท์ ปันยารชุน. (2543). **สังคมโปร่งใสไร้ทุจริต. รายงานทีดีอาร์ไอ.** กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยเพื่อพัฒนาประเทศไทย.

Bass, B. M. (1985). **Leadership and Performance.** New York: Free Press.

Covey, S. R. (1991). **Principal-Centered Leadership.** New York: Simen and Schuster.

Davar, R. S. (1994). **Creative leadership: the people-oriented task approach.** USB Publ. Distrib.

Dorothy, A. S. (2001). **Spiritual Intelligence: Developing Higher Consciousness.** Creative Education Foundation.

Dubrin, A. J. (2004). **Leadership, Research Finding, Practice, and Skill.** USA.: Houghton Mifflin Company.

Mungkasem, U. (2001). **The experimental Chief Executive officer.** A Dissertation Presented to the Graduate School Technical University of the Philippines.

Raelin, J. A. (2002). **Personal Career Development for Professionals.** Washington, D.C.: Beard Books.

Kelley, R. C. (2005). **Relationships between measures of leadership and school climate.** Project Innovation, Inc.

Stermber, R. J. (2006). **Handbook of creativity.** Cambridge University Press.